

Долоон жэлэй түрүүшүүл—замьемнай заагшад

Жэлтэй тугалцентнер татана

Я МАР аргаар, хайшан гэж харууналха, эдэлүүлхэд тугал, буруу жэлтэйгээ 300 килограмм шэгнүүртэй бодоно гэшүб гэж заримцаа эхэтэ һонирхолог. Хэнийшье мэдлээр, мал бүхэн һайн харууна, тэжээлэй хүсэн юм ааб даа.

Энэнтэй дашарамдуулан, өөрингөө ажалай дүй дүршэл тухай хэдэн үгэ хэлэхэ хүсэлэнгэйб.

ТУГАЛНУУДНИ БАЙНААР ТҮЛЖЭНЭ

Колхоздоо тугалшанаар хоёрдохи жэлээ хүдэлжэ байнаб. Урда гээн 6 жэл үлүүтэй һаалишанаар ажаллаа нэм. Тиймһээ нарай тугал бэе дээрээ дааж абахадаа, тэдэнэй абари зан, ямар аргаар харууналхада, түргэн томо болодогыё бага сага тухайлха байгааб. Тийбэ яабыше түрүүшээр али олон бэрхшээлүүд ушараа. Тугалнуудай байра байдал задагай зайдан, ажал хүдэлмэри гол түлэб бар хүсөөр хэгдэлэг бэлэй. Тээд хүндэ байна, тухшарбаб гээд гараа дэлгээд һууха бэш хадаа, оролдогысо оролдогдоо гээнш.

Жэл үнгэрөөд байхада ямар дүн туйлгадаб гэжэ тобохоноор хэлэбэл, нимэ байна. Үнгэрэгшэ жэлдэ 44 тугал 11 харатай болоторнь харууналааб. Нэгшье толгой гарзалаагүй, һая гараһан тугал дунда ээргээр 19,8 килограмм байгаа һаа, 11 һара үнгэрөөд байхада тус тустаа 288—295 килограмм шэгнүүртэй болоһон байна. Зарим нэгэнниһ бурһше дээшэ татаа. Жэ-шэнь, Снежок гэжэ нэрэтэй эрэ тугал гарахадаа 18 килограмм болоһон һаа, 11 харатайдаа 3 центнер 6 килограмм хүртээр шэгнүүрээ нэмэ һэн. Тийхэдэ Дон гэжэ тугални түрүүн 19 килограмм байбал, энэ үе соо 2 центнер 95 килограмм болоо юм. Барандаа 44 тугалай амидын шэгнүүр түрүүн хамта 8 центнер 71 килограмм болоһон аад, 11 һарын үнгэрөөд байхада шэгнэхэдэни, 127 центнер 15 килограмм болоо гэхэ гү, али тугал бүхэн сүүдхэдэ 950 — 1000 граммаар шэгнүүрээ нэмэһэн байна.

Энэ үе соо нэгэ тугалда хэды шэнээн тэжээл, мүн ажалай ямар гаргаша хэгдээб гэжэ харяа. Тэдэндэ бүхыдөө 90 түхэриг 70 мүнүнэй үбнэ тэжээл эдүүлэгдээ. Үбнэ тэжээлэнь, харууланайн гаргашы хамталхада 11 һара соо нэгэ тугалда 110 түхэригэй юмэ гаргашалагдаа. Одоогоор хэлэбэл, центнер мяханай өөрын үнэ сэн 38 түхэригтэ болоһон байна. 3 центнер шэгнүүртэй нэгэ тугалай мяха гүрэндэ худалдахада 200 түхэригтэ болоо гэхэ гү, али колхоздо 90 түхэригтэй сээр олз доход оруулагдаа бшуу. Бүхыдөө 44 тугалһамни колхоз 3960 түхэригтэй сээр олзо абаа ха юм.

Энээн дээрһээ харахада, тугалнууды нарайһаан хойшо зүбөөр, һайнаар харууналаад, тэжээгээд байхада богонихон болзор соо химда сэнтэй, тарган, һайншы шанартай мяхайн гүрэндэ эхэ худалдагдаха аргатай болоно. Мүн үнэздэймнайшы үүлтэр түргэн һайжарха, тоо толгойнышье улам олоһорхо ушартай.

Урдань нимэ һайн арга боломжоо хүсэд мэдэдэггүй, нэгэ мал ямар 2—3 жэлдэ тэжээжэ, хэды шэнээн эхэ ажал, зөөри гаргажа, арайхан гэжэ 280—300 килограмм шэгнүүртэй болгодог гэшэ нэмбибди. Саашадаа энэ түрүү, шэнэ аргыс хаа хаанагүй үргэнөөр хэрэглэбэл, абһан уулгана нэрэтэй түртэйгөөр дүүргэжэ шадахамнай дамжаггүй.

ТҮЛ АБАЛГА — ТОН ХАРЮУСАЛГАТАЙ ҮЕ

ТУГАЛ гарахадаа эхынгээ гэдһэн соохиһоо тал ондоо байгааһин оршон байдалда орожо, бие махабадандан эхээн хубилалта болодог гэшэ. Хэнийшье мэдлээр, нарай мал түрүүшээр халтад гэбэл элдэб үбнэ хабшанда нэрбүгдэхээ һанадаг байна. Тиймһээ түл һайнаар абаха гэшэ эгээн харюусалгатай, шухала ажал болоно.

Нарай тугал эхэ багатайшы, тарган туранхайшы, зариманиһ һараа хүсөөгүй, дутуушы гараһан, элдэб байдаг. Юндэ нимэ байнаб гэхэдэ, эхэнь ямар харууналда байгааб, тэрэһнээ болоно бшуу. Зарим һаалишад дүй дүршэлгүйһөө боложо гү, али ажалдаа хайхарамжагүйгөөр хандһан дээрһэнь энэ гол түлэб дүлдидэдаг юм. Юуб гэхэдэ, зарим һаалишад үнэздэй шүргэмсээр тэрэһнээ хойноһо анхарал табидаггүй, муугаар харууналга, шадал тамиршы муудхажа турадаг. Тугаллаха болоторныш бэлшээрэдэ гү, али муу шанартай тэжээл дээрэ байлгана. Энэ тон буруу, саанашаа нимэ ябадалтай яшыс эбсэжэ болохогүй. Энэнь тугаша зоотехнигүүдыше шанга эрилтэ табидаггүй.

Би үнэздэй түрэмсөөр тугалшы тушаажа абадагби. Нһантай үнэздэй түрэхэдэ түлшын хуурай болотор эхэднэ долбоглоходо һайн. Хуурай, зөөлхэн хохир гү, али овсёой голоомон дээрэ нарай тугалаа хэбтүүлдэгби. Харин хара тарянаай, шэнисын голоомо мүлюун, хатуу, хүйтэшы хүсэд баридаггүй гэжэ һанагшаб. Тийхэдэ хаяһаа үнэздэггүй дээрһээ сэнгэдэггүй, дулаан байрада тэдэниһ байлгана ёһотой. Хүйтэн газарта түл абалһини, тэрэ түргэн һалхи абажа магадгүй. Тугалай гарамсаар аман соохи залхагынь түргэн абажа, ама хамарынь сээр марляар хуурай болотор аришаха хэрэгтэй. Хэрбээ тэдэний гараһаар түргэн ами орожо үгөөгүй һаань, һуга самьяр, нурган дээр гүүрнь нооһоһон элбээрэг өөлд элбэжэ, нидхэрдэгби. Тийхэдэ бэе соогуураа шунһини түргэн гүйжэ, ами оруулаа бшуу. Баһа нэгэ нимэ ушар тохоболожо болохо. Тугалай хүйһн таһарангүй байжа магад. Илангаа хүйһын хүндэхэдөө эхэл нарилха, тэрэниһ муухай болгохогүй оролдохо хэрэгтэй. Хайша хэрэгээр байжа, ариг сээршы сахягүй һаа, хүйһөөрн дамжан, гэднэ рууш элдэб бактери орохоһоо эхилээд, хүйтэ абажа, үблэжэшы болодог гэшэ. Тугалайнда долбогложо, хүсэд хатаһан хойнонь дезинфекци хэгдэһэн зөөлхэн голоомо дэбисхэртэй багаһан таһалга соо оруулагдаби. Үглөөдэрын тэрэнэ зоотехнигтэ үзүүлжэ, шэгнээд, номерлоод, нэрэ үгэжэ, тусхай дансада тэмдэглэбди.

ЭГЭНН БАЙН ТЭЖЭЭЛ — ЭХЫН УУРАГ

ТЭНЖЭХЭТЭГЭ адли нарай тугал эдихэ юмэ бэ-дэржэ эхилдэг бшуу. Би тугалай тэнжэхэтэй адли үни болонгүй, 45—50 минута үнгэрөөд байхада, эхын уураг сандарнь угжадагби. Нарай малда түрэн эхын уурагһаа ондоо үлэтэй, бэздэнь таараха тэжээл байхагүй. Мини һүндэ орходоо уураг соомнай тэжээлэй элдэб болосууд угаа эхэ байна ха юм. Тиймһээ уураг эхэ үлэтэй байһаһаа гадна, тугалай хото, гэдһэн соо байһан элдэб үлэгдэлүүдые арилгажа, тунгааг болгоод, газашань гаргадагынь элнтэ. Эхынгээ уурагта садаагүй тугал элдэб үбнэндэ нэрбүгдэхээ эхилээд, саашаа өөлдсэ муутай байда тэжэ малшад тон зүб хэлсэдэг.

Э. ЛИТВИНЦЕВА, Бичурын аймай Держинский нэрэмжтэ колхозой тугалшан

Түрүүн нэгэ тугал 1,5 литрһээ эхэ һу уужа бирахашыгүй байха. Хоёрдохёо, гурбадаһаа 3—4 час тухай болоод лэ, эхын уураг уулгадагби. Тийгээр үдэртөө адагынь 3—4 дахин эдэлүүлэгдэнэ. Нэгэ тугал үдэртөө 5—6 литр хүртээр эхынгээ уураг эдинэ. Нарай малыс илангаа түрүүшээр түргэ түргэн эдэлүүлжэ байхада эхэ һайн гэжэ һанагшаб. Тийхэдэ эхын нэгэ — хоёр дахин һаагаад, уурагынь хэдэн удаа таһалжа уулгажа огто болохогүй. Юуб гэхэдэ, уураг соонь элдэб бактери ороһон, эхээр хүршэһэншы байха бшуу. Тээд тэрэниһ бүлэздэхэ, халааха гэхэдэһини шалхамга болошохо ха юм. Зарим дүршэл багатай ту-

галшад үдэнэ үглөө хоёр эхын уураг уулгаад лэ, хэрэгһэй дүүрээ гэнэдэл, орхижорхидог зантай. Энэ тон буруу. Тээд нарай тугал нэгэ доро оройдоо 2—2,5 литрһээ саана уураг уужа шадахагүй бшуу. Тиймһээ мин үдэртөө 2 дахин эдэлүүлэхэдэ тугал ягаад садахаб даа.

Гадна зарим үнэздэ, илангаа шэнэ хашарга, бунд тугалашы хүсэд садхаахагүй, дэлэнгүйгөөр, мүн муу шанартай, шэнгэн уурагтайгаар түрэдэг байна. Нимэ үнэздэй түрэхэднэ, тугалдан ондоо үнэздэй, илангаа нэгэ үдэр түрэн, һүтэй үнэздэй уурагаар тэрэнэй тугалнуудыс эдэлүүлхэдэ өөрөгүй.

БАГАНААН БУДУУН ТЭЖЭЭЛДЭ БҮРГАНЭБ

НАРАЙ малыс түрэнөө 5—6 хоноод байхадан эхын уураг дууһантажа, һайн һүндөө орожо захилдаг. Бише баһал тэрэ үдэр тугалуудта сээр һу угжажа эхилдэгби. Уураг эдихэ байгараа гэнтэ һу уухада, тэрэһнээ дадаагүй дээрһээ шэнэжэ магад. Тиймһээ тэдэндэ гансата һу уулгадаггүйб. Түрүүшээр дадхуулжа, бага багаһаан үдэр бүри уурагтайн һайн һу холижо уулгахада таарамжатай. Гараһар 6—7 хоноод байхада нэгэ тугал үдэртөө 6 литр машиндагагүй бүлэхэн һу эдидэг юм.

Гадна түрүүшын 2—3 хоногһоо тугалда бусалган бүлээн уһа уулгажа һурахада, бэздэнь эхэ һайн, шэнэ-хэшыгүй байдаг гэжэ һанагшаб. Удаань хэды хоногһоо тугалууд һайхан үбнэ, талха тарянай зүйл амталжа, шэмхэлжэ эхилнэ. Боро эдэндэ түргэн һураха, дадамынь тула таһалга соонь бүлээн уһа, зөөлхэн үбнэ, талха тарянай зүйл ходо бэлэн байлгана шухала.

Нарай тугалыс түрүүшын 6—7 үдэрэй туршада тусхай таһалгада байлгана, удань хамтын байрада оруулагдаби. Тийхэдэ нэгэ таһалгада бөөр адлишар тугалнууд 7—8 даараа байлгана. Таһалга бүхэндэ дан олоор тугал байлгалада уйтан, хобто кормушаныше багадаһаа эхилээд, дэбисхэрын түргэн породог байна. Шадал муутай, ахирхан тугалуудыс арбаад хонго-то амьяр амьярын байлгалада болохо.

Тэдэндэ түрэнөө 5—6 хоногтойһоон эхилээд, 50—55 үдэртэй болоторны һайн һүн үгтэнэ. Мүн гараһаар хорёод хоноод байхадан, машиндагаһан һу һайн һүтэй-лолжо үгэдэг гэшэбди. Тийгэ тийгэнээр үдэр хоногтойн үнгэрхэ тудам сээр һүнэйн рацион бага болгодожо, 50-яад хоногтой үнгэрхэдэ, машиндагаһан һүндэ оруулагдаа. Хэрбээ машиндагаһан һу тугалда 6 һаратай болоторны сүүдхын 6—7 литр уулгаад, һайн тэжээл, харууналганда байлгалаб, арба—арба нэгэн һаратай тугал бүхэнэй шэгнүүрыс 320—325 килограмм болохо дүүрэн арга бин.

Тугалда хүйтэн һу уулгажа огто болохогүй. Һаагдаһаар, хөөһэтэжэ байһан һу уулгаа һаа, бэздэнь буршыһаа һайн. Тээд һаагдамсаар, хөөһэтэжэ байһан зан-дань асаржа уулгаха арга болодоггүй. Тиймһээ багтай һуэ бусалжа байһан уһан соо хээд, 38 градус хүртэрнэ дулаасуулагдаби. Бүлэздэхэн һуэс нарын марли шүүрээр һайса шүүгээд, угжажа амһартатайны халуун уһанда заабол угааха хэрэгтэй.

ТЭЖЭЭЛ ЯМАРААР ХУБААРИЛЖА ҮГЭХЭБ

ТЭДЭНЭЙ тэжээлэйн рациондо һүнөө гадна һайхан үбнэ, талха тарянай зүйл, ногоон тэжээл, турнепс, кукурузын силос, тарга, элдэмэг гэхэ мэтэ ороно. Хоёр һаратай тугалда сүүдхын 8 литр машиндагаһан һүн, 800 грамм талха тарянай зүйл, 1-1 килограмм үбнэ, кукурузын силос үгтэдэг юм. Тугал бүхэн өөрынгөө нормыс бултшыс эдинэ гү гэжэ наринаар адаглажа, нэгэ хэмдэ, эртэ орой болгонгүй, үдэртөө 3 дахин эдэлүүлжэ байдагби.

Үбнэ тэжээл байнал гээд, гам хайраггүйгөөр тэрэнэ гаргашалжа болохогүй. Тугал бүхэн өөрын абари зантай, зариманиһн өөдэргэн, түргэн томо болосотой, хомлошыс байдаг ааб даа. Харин нүгөөдүүлныс эдихэдэ ахир удаан, залхуу, һула унтаанашыс байжа болохо. Ушар нимһээ тугал бүхэнэй абари зан, ямар тэжээлдэ үлүүс дуратайныс һайса адаглажа, «дүрбэн хүлтэй адагууһан ха юм» гээд тэдэндэ хайша хэрэгээр хандажа, үнэн зүрхэнһөө оролдоогүй һаа, ямаршыс мал өөдэлхэгүй байһаниһн элитэ. Нарай малыс мүү байрада байлгана, хэм хэмжүүргүйгөөр эдэлүүлээд, ёһоор харууналаагүй һаашни тэдэ хубхай тажаараад, мүртэй өөдэлхэгүй бшуу.

«Түрүүн мал бүхэниһе муудхаажархёод, һүүлдэнэ һайжаруулхын түлөө тоһошыс шудхаа һаа, туга болохогүй гэжэ зон тон зүб хэлсэдэг. Тиймһээ тугалыс нарайһаан хойшо зоотехниһн заабарин ёһоор, оролдоотой һайнаар харууналха, эдэлүүлхэ гэшэ шиндхэхи удхашанартай.

Минеральна тэжээлгүйгөөр ямаршыс мал, тийһээ тийтэрэ нарай мал байжа шадахагүй. Тугал түрэнэйнгөө удаа нэгэ хэды хоногтой үнгэрөөд байхада хужарлажа, дайралдаһан модо, шулуу долёжо эхилдэг.

Нэгэтэ нимэ ушар болобо. Тугалнуудни юшыс ядаагүй аад, байрынгаа ханын извёстко долёжо, мэрэжэ, һалааха болибо. Тээд хобто соонь даһаншыс байгаа. Энэниһ мэдэхэдэ, байза, даһанһаа ондоо ямар минеральна тэжээл дутана гэшэб, юу үгөө һамни дээрэб гэжэ бодожо үзэбди. Ороной түрүү тугалшад ажал тухай брошюра, газетэ, журналнуудай статьянуудыс бэдрэж уншадга, зоотехнигтэйшыс зүбшөөб. Тийгээд минеральна нэгэ нимэ тэжээл өөрөө буйлуулааб. Тэрэниһ хэхэдэ байлашыс эхэ хүдэлмэри гарахагүй юм. 300—400 грамм даһантай извёсткын сайдамда үдхэншэ болоһон 5 литр уһа хахал хүнэг тухай модоной хөө, багашаг үнэһ, бур гэхэ мэтыс 2—3 хүнэг уһанда зуураад, 3 үдэр соо эһэгээб. Һайса эһэжэ, үдхэрһэн хойнонь 5—6 килограмм талха тарянай зүйл дээрһэнэ нэмэжэ, даһин һайса худхаад, бүри үдхэрүүлжэ, хиринсын зэргэнүүдээр хэршээд, газар наранда гү, али гэртэшыс хэдэн үдэр хатаагаа нэм. Һайса, яндагар хатуу болоторныс хатаагаад, тэрэнэ хобто соогуурнь хубаарилжа хэдэгби. Энэниһеми тугал эхэл хужарлажа долёбодог. Шэшэжэ байгаа һаа, шэшэхэшыс болишодог.

Баһа кисель буйлуулажа уулгадана. Нэгэ тугалда 200 грамм овёсой гурилай хүртэхөөр уһанда талха зуураад бусалганба. Һайса бусалһанайн удаа бүлээн болотор хүргөөд, дээрнэ нэгэ бага сээр һу нэмээд үгтэнэ. Иимэ тэжээлдэ тэдэ угаа дуратай. Мүн нэгэ тугалда 10 грамм тухай загаһанай тоһо һүнтэйн холижо уулгадагби.

Тугал халтад гэбэл ходо ханыагаад, эдэндээ тааража ядадаг, үбшээдэг байна. Хэрбээ үбдэблынь пенициллинээр өөрөө таридагби. Ветеринарна врачнай хайшан гээд, хаанан тарихаб гэжэ һургаа юм. Дотороо үбдөө, шэцшэ һаань, һүнэйн рацион бага болгоод, бүдүүн тэжээлэнь эхэ болгошоб. Болижо үгөөгүй һаань, 50 грамм сахар 250 грамм бусалһан уһантай холёод уулгадагби. Гашуун хара сайшыс өөрөгүй.

Тэдэний байра соо ариг сээршыс наринаар сахиха хэрэгтэй. Досоонь хүйтэн, халуун болгонгүй, нэгэ хэм температуратай байлгана. Тугалнуудаа үблдөө үглөөгүүрнь 6 часта таһалгаһаань гаргаад, коридор соогүүр ябуулжа, бэсын шалаа гаргуулжа, сэнгүүлэгшэб. Тэрэ һамбаандань дэбисхэрынь сээрлээд, хобто соонь шэнэ тэжээл, уһа хэжэ үгэдэгби. Дэбисхэрынь үглөө бүри һэлгэжэ байһанай үлүү гэжэ һананам. Нойтон болоһон газартань шэнэ голоомо нэмэжэ үгтэнэ дээрэ. 7—8 хоноод байхада тэрэмни шэбхэжэжэ, нойтонниһ доошоо шэнгээд, ходо дулаан байлгана ха юм.

ЗУНАЙ БЭЛШЭЭРИИЭ ЗҮБӨӨР ХЭРЭГЛЭХЭ

ХАБАР боломсоор тугал үдэр бүри газар, сээр агаарта гаргадана. Дулаан байрада байгараа гэнтэ газар гараад, үни байхада хүйтэ абажа, үблэжэ болохо. Тиймһээ үдэр бүри сагынь дадаа дадаһаар үргэдхэгшэб. Түрүүн 10—15 минута сэнгүүлээд, үглөөдэрын 20—25 минута хүртээр байлгадагби.

Зүлгэ ногооной гарахада тэдэниһ игаабари, наруули газарай һайн бэлшээрэдэ гаргаха хэрэгтэй. Үглөөний һэрюунни һамбаашалан, тугалнуудыс 6 часта гаргаад, үдэн 10—11 час болотор бэлшээгээд, үдэрэй аамай халуунай эхилэмсээр тэдэнэ фермынгээ дэргэдэ таригдаһан зелёнка сабшажа, һэрюун газарта оруулжа эдүүлэгшэб. Байрыннай хажууда горхон урдажа байдаг юм. Үдэһын 11 час багга бэлшээрнээ байрадан оруулагдаби.

Зургаа харатай болоһон тугалда зундаа һу, ороһо тарянай зүйл үгэхээс болижо, гансал ногоон тэжээл дээрэ байлгадаг болообди. Багануудтань машиндагаһан һүн, тарга, талха тарянай зүйл үгтэнэ. Мүн бэлшээрннээ газар ходо һэлгэжэ, эдинсэ һайтай газарта бэлшэхэ оролдогшоб. Бэлшээрнэ һайтай, уһаар ядуугүй, мүн зелёнка, силос, хартгабха, турнепс гэхэ мэтэ тэжээл дуран соогоо эдээд байхада, шэгнүүрын буршыс түргэн дээршээдэг гэшэ. Тээшыс центнер мяханайн үнэ сэн һураггүй химда боложо үгэнэ бшуу.

Тугалыс 11 харатай, жэлтэй болоторныс зүбөөр, һайнаар тэжээгээд байбал, ажал, зөөришыс бага гаргагдаха, химда сэнтэй мяхан эхэ абтаха аргатай болоно ха юм. Хэрбээ бүхы хүдэлмэрингөө оньһожоруулагдаһан һаань, гансаараа 120—130 тугал харууналжа шадаха нэм. Тээд үнгэрэгшэ жэлдэ бүхы ажалаа бар хүсөөр лэ хэжэ гарааб. 300-гаад метрын газарһаа ябагар уһаа зөөбөө. Мүн фермэдэ оройлоол хоёрхон угжатайбди. Нэгэ тугал угжаад, тэрэнэ угаахада эхэ саг гарана.

МАНАЙ УЯЛГА

МҮНӨӨ жэлдэ ямар уялга абаабиди гэхэдэ, бригадаараа 120 толгой тугал дааж абанхайбди. Мүнөө намтай сугтаа мини нүхэр Николай Паньков Владимир Паньков хоёр ажаллана. Нёдондойлодо орходо ажал хүдэлмэринмай һураггүй хүнгэн болоо. Юуб гэхэдэ, хүндэ хушар ажалаа гансаараа хэхээс болижо, 2 эршүүлтэй хамта хэбдди.

КПСС-эй ээлжэтэ XXII с'ездэ бэлэг болгон, тугалнуудайнгаа толгой бүрини шэгнүүрыс сүүдхэдэ килограммаар нэмэжэ, 11 харатайдан тус тустан 3 центнерһээ бага бэшэ шэгнүүртэй болгохобди. Наяхан би Новосибирскдэ болоһон хүдөө ажахын түрүүшүүлэй зүблөөндэ хабаадажа ерээб. Зориг дээрэ зориг нэмэжэ, абанан уялгана заатагүй дүүргэхэ байһандаа эгнэгэнбди.

Б. Жамбалов
бэшэжэ абаба.

Хүмүүжүүл

хүдэлмэри Закаменай аймаг тосхондо хэдэн зүүн ажаһуудаг. Энэ аймаг лээд олон эмхи зүүн би. Тээд тэндэхи комсомолой органик ажалшад дунда нийтческэ, хүмүүжүүл дэлмэри муугаар ябуулин лекци, доклад уншагдана.

Эндэхи аймагтер территориялна, дунда гуулин партийна организаци (секретарь нүхэд Цыбонин, Шагдурова) 53 агитацилогдог. Тэдэний зоной дунда ябажа, ламжын хүдэлмэри гүй. КПСС-эй райком паганда, агитацин таһагыс дагша нүхэр (М. Г.) эдэ бүгдыс (М. Г.) аад, зохино хэмжээд.

Хоёр жэлэй урда 80 хүнтэй аралай дружина хидхэгдэ һэн. Урда хэте энэнь муу бэшээр бэлэй. Мүнөө эндэхи ниугуудай тоо 50 хүрөөр ороод, ямаршыс тэри ябуулхыа болшоно аралай дружиннигэй ник нүхэр Лаврентьевский сомоной түрүүн хэр Дымбрыловый хэл зобоһонгүй.

Хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һулаар табигдаһангай жо, аралай дружина юмэ хэхээс болиһон эндэ архи уудаг, ашдаг, ажал хүдэлмэри хүнүүд олон болодо. Мүнөө энэ тосхондо эршүүл нийтын ажал мэррид хабаадангай рэгшэ жэл эндэ 11 хү социалистическэ ёһо таарахагүй тэмтэ яһа һэн байна.

Эдэ бүгдэ дутуу дые КПСС-эй Закаменком хараадаа абажа, шадай дунда хүмүүжүүл хүдэлмэри эрид һайла тушаа хэмжээ абаха тэй.

Д. Шар
хүдөө бшэ

Арад зоной ажлын эрилтыс һайн хангахын тугал

Манай газетын февральной номерто «Ажалшад доноо?» гээн гаршатагтын шалгалтада Д. Колмажовый, Ф. Осип Бардамагай шүүжэ толилогдоһон байгаа.

Арад зоной ажалуудыс хангахыс предприимчиво оёдой фабрика, комоодын ательегай ажалдалууд онэ статья соо мэдэн юм. Городой махуудалда наймаанай хэрэглэгдэнгүй, магантай шадай абаһан эд бары абаһама үгэхэ хэрэггүй гэжэ мүн лэ хэлдэг.

Городой ажалшад алай эрилтыс һайнаар алахын туга саашада байһан тухай харисхуу публикын Министрүүд дээрэ хангахыс ажал алай эрилтыс хангахыс дэ. Хуадада наймаанай терство манай редакци бартаа. Шүүжэхэ энэ редакция харюу абаба.

Арад зоной ажалуудыс хангахыс Ураллаһын айл орлогто нүхэр мэдээһэнээр ёһоор ательеһундай. «Победоной комбинат» оёдой фабрикай оёдойлодо мэргэжэ хын. хубсаһа һайнаар заар оёдог болохын тугай семинар үнгэрэгдэ минарта Москвай хубсаһа эхэгшэдэ хубсаһадаһаа. Ательеһундай шэлэжэ хубсаһа элдэб буд болон бусад нүүдыс таһалгараггүй гохо талаар хэмжээ ажалшыс хангахыс шэнэ ателье мастеровийн лэглэжэ эхилэ. Улан-Утаж нэхэлгын фабрика хубсаһа химическэ ари-лэхэ шэнэ цех нээдэг.

Хуадада наймаанай орлогто нүхэр Кривой харюусаба:

Городой центртэ ПВО тери нээдэг. Тэндэ кафе, сай түн, элдэб барыаалагдаха. Кафеһунда ябууд зуура эдлэжэ гатай болохо. Эдэс хоо абажа шэнэ маган шадой дэргэдэ нээдэгэ прототоргын мэдлэй 21-дэхи, 70-дэхи Унвермагай оёдой маалад талбата ажалшад абаһан палан бэбэ тааруулжа бага боғони болго үгэдэг хүдэлмэришэ лоо.

Ажалшад ажаһууд хилээдэ, эдэ хоолой абаһама наймаалагдаг лагдаа. Тийхэдэ элент сэлнүүдыс наймаалад Унвермаг эндаһэ бары ажалшад гэрэ үгэхэ абадал өмхидэ.

ПЛАКАТ
Хууданан

НУРАГШАДАЙ ХАБАРЫ АМАРАЛТА

МОСКВА, мартын 23. (ТАСС). Нурагшад хабарай амаралта мартын 25-да эхлэхэн!

Миллион шахуу эдир моск-вагайхид түрэл хизаар орон соогуураа һонирхолтой аяншалга хээ, хүүгэдэй утренингууд болон спортивна мурь-сөөнүүдтэ хабаадаха байна...

болон уран зохёолшодтой уулзаха юм.

Эдир натуралистнууд хабарай үе сагта бэлдхэл хээжэ байнхай. Тэдэнэр паркнуудта, бульварнуудта, садууд болон Москва шадарай тужа ойнууд соо шубуунай байрануудыг түхээржэ табина.

Хабарай амаралтын үедэ үхибүүд театрнуудта, музей-нүүдтэ, культурын ордонгуудта орохо. Эдир хүгжэмшд хабарай хүгжэмэй һайдэртэ хабаадаха юм.

Манай уншамшад юун тухай бэшээд?

Элдэ асуудалда зориулагдан бэшгүүд үсэгэлдэрэйнэй почтоор урьдхидал адн абта. Республикын промышленна-предприятийнуд, колхозууд, совхозуудай ажал харуулан, дутагдалнуудыг элрүүлэн бэшгүүд бин.

тагта һуурижахан «Байкал» колхозой ажахы жэл эрэхэ бүр хүгжээ, олоо доходын ургажа байнхай гэжэ тэрэн соо тэмдэглэнэ.

Л. ТАПХАЕВ

Нэгдэх класс мүнөөдэр «ү» үзэгтэй танилсаа. Хэсээлээ зааһанайнга удаа багша «ү» абятай үгэ һанагты гэбэ.

Эрбээхэйн энээдэн

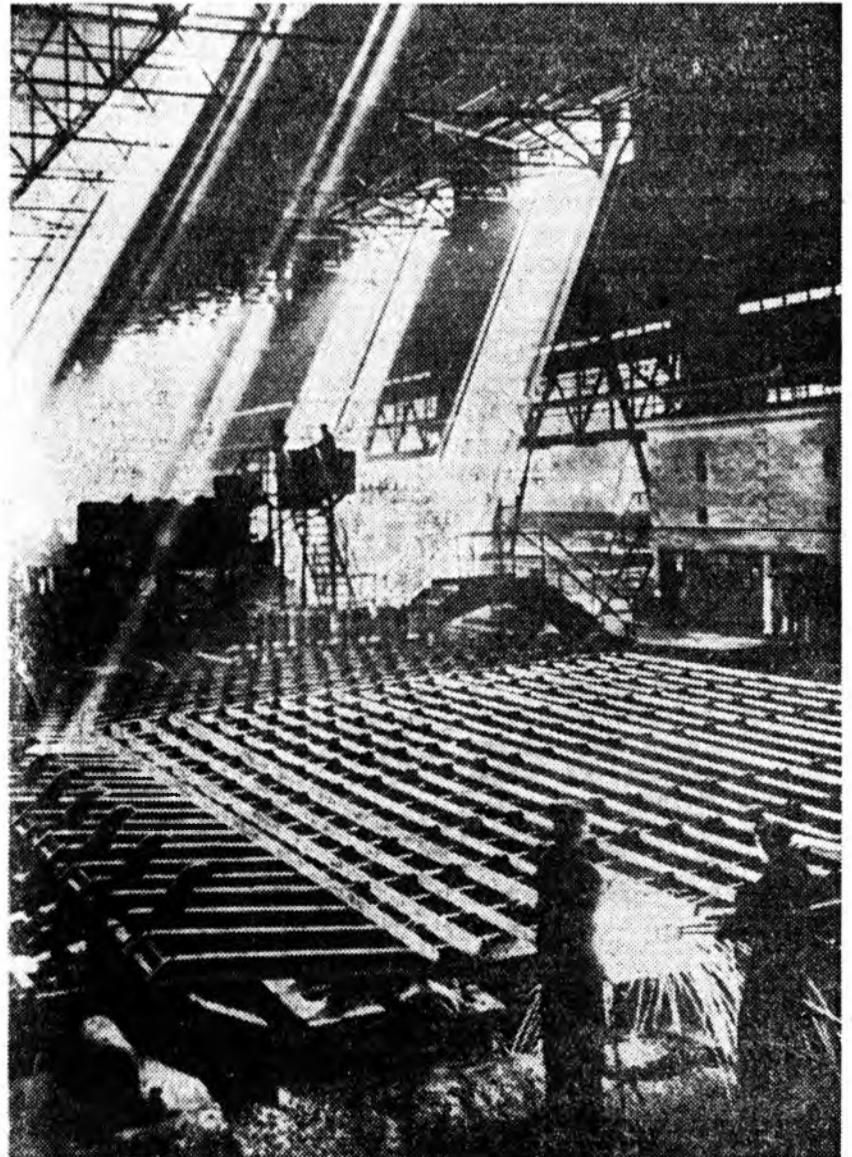
рөө мориндо бэрхшүүл наадалдаг болоо. Би унаагүйб—гэжэ Гомбоодой таһа арсана.

БИ УНААГҮЙБ...

Бухалшан үхибүүд морбо уналхааа ошохо бүрээ уридадаг зантай. Нэгэ нимэ ээлжээтэ «һорёондо» Гомбоодой зайдан моринһоо холборжо халишоо һэн.

ТОГООГО ТАБЯАД

Нэгэтэ айлай хажууда, тариалан дээрэ, зэрлиг галуунууд эдэлээжэ һуубад. Тэндэхи нэгэ ангуушан буугаа абажа гарахада, тогоондоо үһа хэжэ, шэрэм дээрэ табяад:

Бүхэсоюзна фотоставкадэ эльгээгдэн «түүхэтэ долоон жэлэй тусбие бээдүүлгэ» гэжэ нэрлэгдэн фотозураг дээрэ трубо-прокатна цех харуулагдана.

Һайн һайхан сэдхэлэй хани ёһоной аяншалга

МОСКВА, мартын 23. (ТАСС). СССР-эй министр М. А. Лесечко түрүүтэй советскэ делегаци Сомалин Республикка һайн һайхан сэдхэлээр, хани ёһоной аяншалхаа Москваһаа мүнөөдэр мордоо.

Таль Ботвинник хоёрой мурьсөөн

МОСКВА, мартын 23. (ТАСС). Дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө шатараар болон мурьсөөнэй хойшолоулагдан дүрбэдэх партиан үргэлжлүүлэгдэхын урда тэд дэлхэйн чемпион Михаил Таль тэнсэе гэжэ дурадаха.

Олимпийскэ чемпион шүүгдээ

МОСКВА, мартын 23. (ТАСС). Боксоор СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мурьсөөн спортын ордондо үргэлжэлһөөр.

Бразилин юстициин министрын мэдүүлгэ

ГАВАНА, мартын 23. (ТАСС). Бразилин юстициин министр Оскар Педросо Хорта телевиденс үгэ хэлэхэдэ, ингэжэ мэдүүлгэ. «Президент Жанио Куадрос Советскэ Союз болон Хитадай Ардагй Республикай удахагуй дипломатическа харилсагаа һэргээхэнэ.

Японой амалшад тэмсэнэ

ТОКИО, мартын 23. (ТАСС). Ажалыг эхээр онһонооруудга, худалмэришэдэй мүлжэлгы улам шангадхалгада эсэргүү митингүүд түрэнэй типографинуудай худалмэришэдэй бүхы Японой профсоюзай урйалаар мүнөөдэр, орон дотор хаа хаангүй болоһон байна.

АРГАГҮЙ ЭЛЭЭР ХАРУУЛАН ТОО, БАРИМТА

Богоолон дарладаг гуримай гэнжаба гараагүй ороноудта, тэрэнһээ байтагай капитализмын гол гүрэндэ—Америкын Холбоото Штатад үгтэй ядуугаар, үлэн хоолоор ажаһуудг зонхой тоо олошоржол байдагынь мэдээтэй.

Хайрата хубүүгээ алдажа, нютагаа бусаад, субад эрдэниг һөөргөн далай руу орогуй хаяад, эхэ уршагта түүхэ дуурана. Капитализмын ла хуули ёһон има ха юм.

Табан зуу миллиард бюджеттэй энэ гүрэндэ табадахи бүлэ бүхэ-ниниһ нимэ ядуу тулюур байрала тулижа байдаг ха. Городуудай 45 миллион гэр байрануудай 5 миллиониниһ нимэ тулюур, хүйтэн сөбдэг байра юм.

ХИМЫН СААНАГАА

Табан жэлбие дүрбэн жэл соо дүүргэхэ

Чехословакиин худөө ажахын нэгэдэмэл кооперативуудай V сьездэ

ПРАГА, мартын 23. ТАСС-эй корреспондент М. Никиточкин ингэжэ дамжуула: социалистическэ томо товарна үйлдбэриг түргэнөөр хүгжөөжэ, худөө ажахын талаар табан жэлбие 4 жэлэй турша соо дүүргэе, 1970 он хүрэтэр худөө ажахын үйлдбэриг промышленна үйлдбэриин хэмжээндэ хүргэе гэнэн урятайгаар худөө ажахын нэгэдэмэл кооперативуудай (ЕСХК) V сьезд мүнөөдэр Прагада нэгэдэ.

Ю. Фучигай нэрэмжэтэ культурын болон амаралтын паркин сьездын ордон соо ороной бүхы районнуудаа 1.500 делегат суглараа. ЕСХК-гэй районно конференцинууд дээрэ элдэ делегатууд урда тэнь һунгалдан байгаа. Эдэнэр хадаа

кооперативна ажахынуудай эрхим хүтэлбэрилэгшэд, үндэр ургасын мастернууд, түрүү малшад, агрономууд, механикаторнууд болоно. Сьездэ айлашад—СССР-эй Худөө ажахын министрын орлошо К. С. Назаренко түрүүтэй советскэ делегаци, бусад социалистическэ ороноудай делегацинууд эрээ.

Чехословакиин Социалистическэ Республикын Худөө ажахын министр Л. Штроугал сьезд дээрэ ехэ элидхэл хээ.

Эзэрхэг түримхэй һанаашалгануудыг Лаосой арад таһалдуулха

ХАНОЙ, мартын 23. (ТАСС). Лаосто эсэргүүгээр СЕАТО-до ородог ороноудай зүгһөө эзэрхэг түримхэй ажуулгын хэгдэхээг байһантай дашарамдуулан, Нео Лао Хак Сат партиан түрүүлгээ хан хубүүн Суфануонг радиогоор үгэ хэлэхэдэ, ингэжэ мэдүүлгэ. Лаосой арад хадаа нэгэн

хүн шэнгээр бодон жагсажа, Эхэ ороноо хамгаалха, интервентүүдэй бүхы харата һанаашалгануудыг таһалдуулха. Хэрбээ Америкын империалистнуудай, тэдэнэй союзнигуудай манай орондо эсэргүүгээр довтолон ороо һаань сэргэй туһаламжа үзүүлгэ гуйлтатайгаар дэлхэйн эб найрамдалда дуратай бүхы ороноудта хандахабди гэжэ тэрэ хэлээ.

Лаосой патриодуудай илалта

ХАНОЙ, мартын 23. (ТАСС). Үсэгэлдэр Правительствона сэрэгүүд Патет-Лаогой зэбсэгтэ отрядуудтай хамта Кам-Кет (Центральна Лаос) городыг сүлөөлөө. «Голос Лаоса» гэжэ радиогой мэдээһэнэй ёһоор городой хүн зон сүлөөлэгшэд халуунаар амаршалһан байна.

Америкын сэрэгүүд Лаос тээшэ эльгээгдэнэ

НЬЮ-ИОРК, мартын 23. (ТАСС). «Зүүн-Урда Азида оршодог Лаосто ямар нэгэн бэрхшээлтэй байдалтай тохёоллоо һаань, тэрэ гүрэндэ сэрэгүүдэ оруулхын тула Холбоото Штатууд Алас Дурна зүгтэ сэрэгүүдэ эхээр суглуулжа байна» гэжэ Юнайтед Пресс Интернейшнл агентствэ Вашингтонһоо мэдээсэнэ.

Японой амалшад тэмсэнэ

ТОКИО, мартын 23. (ТАСС). Ажалыг эхээр онһонооруудга, худалмэришэдэй мүлжэлгы улам шангадхалгада эсэргүү митингүүд түрэнэй типографинуудай худалмэришэдэй бүхы Японой профсоюзай урйалаар мүнөөдэр, орон дотор хаа хаангүй болоһон байна.

Женевэдэ үнгэргэгдэжэ байһан гурбан гүрэнэй зүблөөн дээрэ

ЖЕНЕВА, мартын 23. (ТАСС). Ядерна зэбсэг туршалгыг хорихо тухай асуудал зүбшэн хэлсэжэ байһан гурбан гүрэнэй зүблөөнэй ээлжээтэ заседани мүнөөдэр эндэ болоо.

Итали. Миланай таксия догшод өөһэднгоо дүрбэн дэй ажалһаа гаргагдаһыг шаан, салин хүлээсэ дэлхэйн түлөө һалхан забастахидхээ. Зураг дээрэ забастахабаадагшад демонстрацияда лагдана.

Тобнио

★ Хельсинкидэ советскэ машинануудай выставка олоо. Эдэ машинанууд мүнөө Финляндия худалдагчид «Чайка», «Волга», «Моск» гэжэ хүнгэн аэтомашинанууд рашэлэн ашаанай автомашинууд, мотоциклууд табигданхай.

★ Венгрийн Алфелы магистр газарай олон районы углинислэ газ элбэгээр Багсаажна тооломо үзэлһэй углинислэ газар 3 миллион хуу кубометр һөөсэ энэс байна.

★ Вьетнамай Демократик Республикын ондоо ороноуд даладаг юумын хэмжээ ондо 1955 онсхитэй саяу 11 дахин нэмээ. Мүнөө үедэ дэлхэйн 29 оронтой наймаа элжээ.

★ Грецидэ 300 митинг амжал худалмэригүи байһан Тайбарилан хэлбэл, америкын бүхэнэй нэгэнэй амангуйлонхой. Илангая буд нэлдэй, барилгашадтай, танкын лем эдээ хоолой промшлэтинин худалмэришэдэй дунда гүйшүүл олон юм.

★ Хуулига мэдээнэй Англин болон Уэльсын зөни 1950 ондо 45.504 мянган болоһон байна.

★ Белградта мүнөө жэлдэ дентнуудэй байһангй бээ эхилхэнэ, ТАНХГ агам мэдээһэнэй ёһоор, энэ бөлдэ Африкын агуухез гэжэ Патрис Лумумбын нэрэ өмтөжэ Белградтай университетвет шийдхээ.

★ Мэймонсингх болон Рун (Зүүн Панаметан) районуудта хан хүсэтэ һалхи шуур болсходо 32 хүн үхөө, шахуу хүн шэрхатаа, 40 гэмтэһэн байха.

★ Японой бүхы гэр бичлэ 36,3 процентһе гэр байр талдажа ялардаг байна. Бүхы олзын 3,8 процентыг эсэргээр гэр байрын түрэн ошодог байна.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУД

Бурят ҮНЭН 1961 ондо БҮРЯТ ҮНЭН газетэдэ хэгдэжэ байдаг. Хэлхээ холбооной конторо, отделе почтальон бүхэн, предприят, эмхи гаан, совхоз болон колхозуудтай хараадаг олонитын түлөөлэгшэд абана. Газетэ захиха үнэ сэн: 9 харын— 4 түхэриг 50 мүнган, 6 харын—3 түхэриг. НУХЭД УНШАГШАД, «Бурят үнэн» газетэеэ шамдагса захи...